

آیین نامه بهداشت کشاورزی

هدف:

این آیین نامه به استناد ماده ۸۵ قانون کار، با هدف صیانت از کشاورزان، برای جلوگیری از بید و تأمین بهداشت کار، کارگر و محیط کار در فعالیت های کشاورزی تدوین گردید.

ماده ۱- دامنه شمول:

مقررات این آیین نامه شامل همه کارگاه ها، فعالیت های کشاورزی و مشاغل وابسته به کار کشاورزی نظیر: ماشین آلات کشاورزی، انبارهای کشاورزی، سیلوها و امثالهم می باشد و اجرای آن برای کلیه کارگاه ها، کارفرمایان، کارگران و کارآموزان کشاورزی مشمول قانون کار الزامی است.
تبصره: در کارگاه های کشاورزی خانوادگی، شمول مقررات این آیین نامه مستلزم ذکر و یا تصریح نام است.

فصل اول - کلیات:

ماده ۲- در این آیین نامه تعاریف ذیل در معانی مشروح به کار می روند:

۱- مشاغل کشاورزی عبارتند از:

الف- کلیه کارهای مربوط به آماده کردن زمین، کاشت، مراقبتهای زراعی، برداشت و بهره برداری از انواع باغات میوه، نباتات، اشجار، پرورش گل و گیاهان زینتی، گلخانه ها، جنگل داری، مرتع داری و پارک های شهری و جنگلی

ب- فعالیتهای مربوط به امور دامداری و دامپروری، تولید و پرورش ماکیان (مرغ، بوقلمون و ...)

ج- کلیه فعالیت های مربوط به شیلات، پرورش ماهی و سایر آبزیان، زنبور عسل، کرم ابریشم و صنعت نوغان

د- کلیه کارهای مربوط به تهیه و توزیع آب از منابع طبیعی سطح الارضی و تحت الارضی برای مصارف کشاورزی و سایر فعالیتها در بخش کشاورزی نظیر: کارگاه های فنی و تعمیرگاه های وابسته به مجتمع های کشاورزی

۲- کارگاه خانوادگی کشاورزی: محلی است که اعضاء خانواده به فعالیت های کشاورزی پرداخته و انجام کار آنها منحصر توسط صاحب کار، همسر و خویشاوندان نسبی درجه یک از طبقه اول وی انجام میشود.

۳- بهورز: بهورز یک ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی بومی چند پیشه و جامعه نگر است که وظیفه ی برقراری ارتباط نزدیک و مستمر با روستائیان و ارائه خدمات پیش گیری، درمانی (در موارد مشخص

شده) و توانبخشی مشخص و کنترل عوامل تهدید کننده سلامت و نیز مشارکت در کنترل عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در روستا را بر عهده دارد.

۴- **مروج:** نیروی آموزش دیده و صلاحیت دار سازمان جهاد کشاورزی که در مراکز ترویج کشاورزی این سازمان اشتغال دارد.

۵- **سموم دفع آفات:** هر گونه مواد شیمیایی معدنی، آلی، هورمونی و یا بیولوژیک که برای پیشگیری، نابود سازی و یا کنترل ناقلین بیماری انسانی و یا حیوانی گونه های ناخواسته نباتات یا حیوانات ایجاد کننده خسارت به عرصه های طبیعی تولید، فراوری، انبارداری، حمل و نقل محصولات کشاورزی و یا جهت مبارزه با حشرات و یا آفات داخل یا روی پوست و پشم بدن حیوانات مورد استفاده قرار می گیرند.

۶- **نهاد کشاورزی:** کلیه ادوات، وسایل، مواد شیمیایی و غیر شیمیایی و صنعتی مشتمل بر (ماشین آلات، کودها، سموم، بذرها و...) که در دوره قبل از کاشت و پس از برداشت در جهت تولید به کار می روند.

۷- **بهداشت کار:** بهداشت کار عبارتست از علم و فن پیشگیری از بیماری های ناشی از کار و ارتقای سطح سلامتی افراد شاغل از طریق شناسایی، ارزیابی و کنترل عوامل زیان آور محیط کار (شیمیایی، فیزیکی، بیولوژیکی و مکانیکی) و یا اصلاح ریسک فاکتورهای ارگونومی.

۸- **بازرس بهداشت حرفه ای:** کارشناس بهداشت کار/ بهداشت حرفه ای موضوع تبصره ماده ۹۷ و ماده ۱۰۰ قانون کار که به عنوان شخص آموزش دیده و صلاحیت دار وزارت بهداشت، وظیفه بازرسی بهداشتی از کارگاه ها را مطابق تبصره های (۱) و (۲) ماده ۹۶ قانون کار بر عهده دارد.

۹- **ناظران بهداشتی:** شامل بازرسان بهداشت حرفه ای، بهورزان و سایر کارشناسان وزارت بهداشت می باشند که نظارت بر موازین بهداشتی این آیین نامه را مطابق مقررات بر عهده دارند.

ماده ۳ - شناسایی و بازدید از کارگاه های کشاورزی در روستاها توسط بهورز انجام می شود و در صورت لزوم پرونده کارگاه مربوطه به بازرسان بهداشت حرفه ای سطوح مافوق گزارش می گردد تا اقدامات و پیگیری های لازم انجام پذیرد.

فصل دوم- وظایف کارفرمایان کشاورزی

بخش ۱- معاینات دوره ای:

ماده ۴- کارفرمایان دارای کارگاه کشاورزی مشمول این آیین نامه، مکلفند باستناد ماده ۹۲ قانون کار حداقل سالی یکبار، معاینات کشاورزان تحت پوشش خود را توسط مراکز بهداشتی درمانی انجام و آزمایش های لازم را به عمل آورده و نتیجه را در پرونده پزشکی آنها درج نمایند.

شماره
تاریخ
پیوست
ساعت

تبصره- معاینات دوره ای کشاورزان در مواجهه با سموم و مواد شیمیایی خطرناک، در صورت تشخیص پزشک ذی صلاح هر شش ماه یکبار می باشد.

ماده ۵- بهورزان موظفند کشاورزانی که کارفرمای ثابت یا مشخصی ندارند و یا سرپرستان خانوار را شناسایی و متعاقبا فرم های اطلاعات مربوط به مواجهات مخاطره آمیز کشاورزان را برای آنها تکمیل و برای انجام معاینات شغلی به پزشک خانواده در هنگام ده گردشی و یا مرکز خدمات جامع سلامت ارجاع نمایند.

ماده ۶- معاینات سلامت شغلی کشاورزان روستایی از طریق نظام شبکه و پزشک خانواده با رعایت مقررات نظام ارجاع قابل انجام می باشد.

ماده ۷- صرف انجام معاینات دوره ای رافع مسئولیت کارفرمایان در خصوص اقدامات بهداشتی لازم جهت مقابله و پیشگیری از بیماریهای شغلی و بیماری های مشترک انسان و دام و به خصوص در مواقع اپیدمی نمی باشد.
بخش ۲- آموزش:

ماده ۸- کارفرمایان مکلفند حسب مورد و نیاز در زمینه های زیر به کشاورزان آموزش داده و نظارت نمایند:

۱- آموزش عملی کار سالم از ابتدای باز کردن بسته های سم و طرز صحیح آماده کردن سم تا انتهای

عمل سم پاشی برای جلوگیری از خطر مسمومیت

۲- آگاهی در زمینه های راه های نفوذ سموم و مواد شیمیایی خطرناک مورد استفاده به بدن و نحوه کنترل آنها.

۳- نحوه نگهداری و انبارداری صحیح سموم و کار سالم و ایمن با سموم و کود های شیمیایی

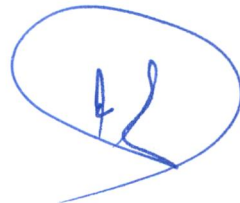
۴- استفاده از روش های صحیح و حفاظتی سم پاشی که با رعایت آن بتوان خطر ورود سموم را به بدن در حین مصرف تقلیل داد. مانند حرکت در جهت پشت به باد در موقع محلول پاشی یا تنظیم ارتفاع پرواز در سم پاشی های هوایی (سم پاشی هوایی صرفا در صورت هجوم گسترده آفات بومی یا غیر بومی با هماهنگی مراجع ذیصلاح مجاز است)، عدم سم پاشی در مواقع وزش باد و نظایر آن.

۵- بعد از استفاده از سموم، بسته به توصیه برچسب و سمیت سموم، مدتی از ورود به محل خودداری نمایند.

۶- آموزش عملی نحوه ی شستشو و نظافت وسایل آماده کردن سم، لوازم سم پاشی و تجهیزات حفاظتی.

۷- آشنایی با نحوه استفاده و خواندن برچسب ها و برگه اطلاعات شیمیایی مواد شیمیایی و سموم مورد استفاده در کشاورزی

۸- آگاهی از علایمی که در صورت بروز مسمومیت ممکن است در شخص مسموم ظاهر شود.

- ۹- آشنایی با بیماریهای مشترک یا قابل انتقال بین انسان و حیوانات نظیر: تب شالیزار یا لپتوسپیروز و سایر بیماری های مشترک انسان و دام
- ۱۰- خود مراقبتی در مواجهه با میکروارگانیسم ها و عوامل بیولوژیکی زیان آور نظیر: باکتری، قارچ، انگل، ویروس، ریکتزیا و امثالهم
- ۱۱- آگاهی از رعایت اصول ارگونومی در زمینه هایی نظیر: حمل دستی بار، وضعیت بدن حین انجام کار، ایستگاه کار، ابزار کار، اعمال نیرو، انجام حرکات تکراری و امثالهم در هنگام کشاورزی
- ۱۲- آگاهی از نحوه ی مقابله با عوامل فیزیکی زیان آور نظیر: استرس های گرمایی، سرمای، رطوبت، نور خورشید و پرتوهای زیان آور، صدا و ارتعاش ناشی از ماشین آلات و ادوات کشاورزی نظیر کمباین، تراکتور و خرمن کوب.
- ۱۳- اقداماتی که باید به عنوان کمکهای اولیه در صورت مشاهده ی علایم مسمومیت در مورد شخص مسموم و یا حوادثی نظیر مار و عقرب گزیدگی و یا صدمات ناشی از حمله توسط حیوانات به عمل آید.

۱۴- آموزش عملی نحوه ی صحیح استفاده از وسایل حفاظت فردی و ضرورت استفاده از آنها

ماده ۹- کارفرمایان موظفند آموزش های مذکور را به کشاورزان در موقع مناسب و قبل از مواجهه با عوامل و شرایط خطرناک بصورت حضوری یا غیر حضوری ارائه داده و گواهی گذراندن دوره آموزشی را با تأیید خانه بهداشت صادر نموده و در خصوص رعایت مقررات بهداشتی نظارت نمایند.

ماده ۱۰- کارفرمایان در صورت نیاز می توانند از کارشناسان متخصص و ترجیحاً دانش آموختگان بهداشت حرفه ای یا کارشناسان جهاد کشاورزی آموزش دیده برای آموزش به کشاورزان دعوت نمایند.

ماده ۱۱- معاونت های بهداشتی دانشگاه های علوم پزشکی کشور موظفند در حیطه برنامه های بهداشت حرفه ای برای گروه های هدف دخیل در برنامه نظیر: پزشکان خانواده، کارشناسان بهداشت حرفه ای، بهورزان و کارشناسان جهاد کشاورزی و مروجین کشاورزی حسب وظایف شان برنامه های آموزشی پیش بینی و برگزار نمایند.

ماده ۱۲- شبکه بهداشت و درمان شهرستان باید برای توجیه کارفرمایان و آموزش کشاورزان خانوادگی و سرپرستان خانوار و کشاورزان کارمندی که کارفرمای ثابتی ندارند با محوریت تیم سلامت برنامه ریزی نموده و از ظرفیت های موجود روستاها نظیر: بهورزان، نهادهای محلی با هماهنگی شوراها و دهیاری ها و سازمان های مردم نهاد (سمن) برای آموزش های مورد نیاز استفاده نمایند.

بخش ۳- تأمین وسایل و امکانات:

- ماده ۱۳- کارفرما مکلف است در تمامی فرایندهای کشاورزی برای به حداقل رساندن خطرات شغلی اعم از ریسک های بهداشتی و ارگونومی نظیر: اعمال نیروی زیاد، حمل دستی بار، وضعیت نامناسب بدن حین انجام کار، حرکات تکراری ارزیابی های لازم را انجام دهد.
- تبصره- در صورت هر گونه تغییر در فرایند، ارزیابی باید مجدداً انجام شود.
- ماده ۱۴- کارفرما مکلف است حسب ارزیابی های به عمل آمده متناسب با نیاز کشاورزان، مداخلات لازم نظیر: سنجش کمی، آموزش، معاینه، اقدام کنترلی و امثالهم را به عمل آورد.
- ماده ۱۵- کارفرما مکلف است مراحل ارزیابی و اقدامات مداخله ای برای رفع نواقص بهداشتی و ارگونومی را ثبت نموده و به خانه بهداشت مربوطه گزارش دهد.
- ماده ۱۶- کارفرمایان مکلفند وسایل حفاظت فردی مورد نیاز را با توجه به نوع آلاینده هایی که کشاورزان در معرض آن قرار می گیرند تهیه و در اختیار آنان قرار دهند.
- ماده ۱۷- وسایل حفاظت فردی باید بدون عیب و نقص بوده و برای مصرف مورد بازبینی قرار گیرد تا در صورت بروز عیب و نقص و یا بی اثر شدن مواد عمل کننده، نسبت به رفع نقص یا تعویض آن اقدام شود.
- ماده ۱۸- کارفرما مکلف است به کارگرانی که در معرض تماس با گردوغبار و مواد شیمیایی و سموم هستند تجهیزات مناسب از قبیل: عینک، ماسک تنفسی و لباس کار مناسب به نحوی که کل بدن از سر تا پا از تماس با سم مصون بماند تحویل دهد.
- ماده ۱۹- کشاورزانی که به طور مستمر در معرض تابش نور خورشید قرار دارند، در هنگام کار باید از کلاه لبه دار استفاده کنند.
- ماده ۲۰- کشاورزان باید در هنگام کار با کود شیمیایی از دستکش لاستیکی و در کار با آفت کش ها از دستکش لاتکس یا از دستکش های چند لایه پلیمری دارای قسمت کتانی در قسمت داخلی استفاده کنند.
- ماده ۲۱- کشاورزانی که در محیط های با رطوبت بالا و یا آبی فعالیت دارند نظیر کارگران شالیزار باید از چکمه و دستکش لاستیکی استفاده کنند.
- ماده ۲۲- کارفرمایان باید امکانات شستشو و ضدعفونی کننده دست به ویژه در شرایط همه گیری بیماری های واگیر نظیر کرونا را فراهم نمایند.
- ماده ۲۳- کارفرمایان مکلفند برای تأمین سلامت و بهداشت کشاورزان در محل کار تمهیدات لازم جهت حذف یا کنترل آلاینده ها و کاهش آن ها به میزان حدود مجاز مواجهه شغلی مصوب وزارت بهداشت را فراهم نمایند.
- ماده ۲۴- در کارگاه های مسقف، تهویه مناسب و کافی (مکانیکی و طبیعی) باید توسط کارفرما پیش بینی شود.

ماده ۲۵- در انبارها و محل های نگهداری مواد شیمیایی و سموم خطرناک که احتمال انتشار مواد سمی و خطرناک به میزان بالاتر از حد مجاز ذکر شده در کتاب حدود مجاز مواجهه شغلی وجود دارد، کارفرما مکلف است علاوه بر تأمین تهویه فعال مستمر، سیستمی برای اعلام وضعیت هشدار در صورت فراتر رفتن آلاینده ها از حدود مجاز مواجهه شغلی تعبیه نماید.

ماده ۲۶- کارفرما باید متناسب با ابعاد بدن کاربر، برای کشاورزان ابزار کار مناسب تهیه نماید.

ماده ۲۷- بااستناد ماده ۷۵ قانون کار، انجام کارهای خطرناک، سخت و زیان آور و نیز حمل بار بیشتر از حد مجاز با دست و بدون استفاده از وسایل مکانیکی برای کارگران زن ممنوع است.

تبصره- بکارگیری زنان در دوره بارداری و شیردهی برای فعالیت های نیازمند حمل دستی بارممنوع می باشد.
ماده ۲۸- کارفرمایان مکلفند کیسه های آرد، برنج، گندم، شکر، کودهای شیمیایی و نظایر آن را که در مراحل تولید داخلی تا مصرف نیاز به حمل دستی دارند، در کیسه های با وزن حداکثر ۲۰ کیلوگرم بسته بندی و عرضه نمایند.

ماده ۲۹- میزان مجاز وزن باری که به صورت دستی حمل می گردد، مطابق آیین نامه بهداشتی حمل دستی بار برای گروه های سنی و جنسی مختلف در نظر گرفته می شود.

ماده ۳۰- کیف یا جعبه کمک های اولیه حاوی حداقل امکانات مورد نیاز نظیر: چسب زخم، مواد ضدعفونی کننده و باند باید توسط کارفرما تهیه شود.

بخش ۴- تأسیسات و تسهیلات بهداشتی

ماده ۳۱- کارفرما موظف است تأسیسات و تسهیلات بهداشتی کارگاه نظیر: آب آشامیدنی سالم و بهداشتی را مطابق دستورالعمل های مصوب وزارت بهداشت موضوع ماده ۱۵۶ قانون کار تأمین نماید.

ماده ۳۲- کارفرما مکلف است در مکان های آماده سازی و استفاده از سموم و مواد ضد عفونی کننده شیمیایی، آب سالم و بهداشتی به منظور شستشوی چشم و بدن کارگران سم پاش در شرایط اضطراری و پایان عملیات سم پاشی تأمین نماید. (چشم شوی اضطراری و یا ظروف بهداشتی که امکان اسپری آب داشته باشند تهیه شود)
ماده ۳۳- در مورد فعالیت های کشاورزی که در مزارع با مساحت بیش از ۱۵ هکتار انجام می شود تأسیس توالی بهداشتی صحرائی و امکانات شستشوی دست الزامی است و مجموعه زمین های زراعی که در مجاورت یکدیگر قرار دارند می توانند در صورت توافق مالکین و با رعایت نکات بهداشتی به صورت مشترک از آن استفاده نمایند.

ماده ۳۴- در مزارع کشاورزی با مساحت زیر ۱۵ هکتار چنانچه با ۱۵ دقیقه پیاده روی از محل ورودی مزرعه به توالی بهداشتی دسترسی داشته باشند، ساخت توالی در محل کارگاه ضروری نیست.

شماره
تاریخ
پیوست
ساعت

ماده ۳۵- در و پنجره های دامداری ها، دامپروری ها، مکان های مسکونی و ساختمان هایی که در کارگاههای مزبور وجود دارند باید مجهز به تورهای سیمی ریز، حفاظ و موانع مناسب جهت جلوگیری از ورود حشرات و حیوانات به این مکان ها و منازل کارگران باشند.

ماده ۳۶- در کارگاه هایی که مشمول تشکیل کمیته حفاظت فنی و بهداشت کار و یا تشکیلات بهداشت حرفه ای نظیر ایستگاه بهگر، خانه بهداشت کارگری و مرکز بهداشت کار هستند، کارفرمایان مکلف به استقرار تشکیلات مذکور و بکارگیری مسئول بهداشت حرفه ای مورد تأیید مرکز بهداشت شهرستان مربوطه مطابق مقررات می باشند.

ماده ۳۷- مدیریت جمع آوری و دفع بهداشتی فضولات حیوانی و پسماندهای کشاورزی باید براساس مقررات و ضوابط و روش های اجرایی مدیریت پسماند کشاورزی و مقررات وزارت بهداشت انجام گیرد.

ماده ۳۸- کارفرما مکلف است گندزدایی فضولات حیوانی آلوده را براساس مقررات و دستورالعمل های تدوین شده توسط وزارت جهاد کشاورزی با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان دامپزشکی و ضوابط و روش های اجرایی آن انجام دهد.

ماده ۳۹- کارفرما مکلف است به منظور جلوگیری از انتقال بیماری از دام به انسان، مراقبت های لازم جهت کنترل دام، جداسازی و نکات بهداشتی را رعایت نماید و در صورت مشاهده دام بیمار، به مراجع ذیصلاح اطلاع رسانی کند.

ماده ۴۰- اماکن مربوط به فعالیت های پرورش دام و طیور مانند: محل نگهداری دام و طیور، منازل مسکونی و سایر ساختمان های مربوط به این مشاغل باید به صورت روزانه نظافت گردند.

ماده ۴۱- انبار کردن غلات باید به نحوی باشد که برداشت از انبار در صورت امکان به شیوه مکانیکی انجام شود و در صورت برداشت دستی از انبار، خطر ریزش وجود نداشته باشد.

ماده ۴۲- انبار باید دارای تهویه مناسب بوده و تعویض هوا برابر استاندارد بصورت فعال انجام شود. محل کار هر کارگاه باید طوری تهویه شود که کارگران همیشه هوای سالم تنفس نمایند. در مورد محل های کار پوشیده مقدار حداقل هوای لازم برای هر کارگر بر حسب نوع کار در هر ساعت ۳۰ الی ۵۰ متر مکعب بر ساعت می باشد.

ماده ۴۳- در کارگاه هایی که تهویه طبیعی کافی نباشد باید از وسایل تهویه مکانیکی استفاده شود.

ماده ۴۴- کارگاه باید دارای وسایل و امکاناتی باشد که در زمستان و تابستان درجه حرارت داخلی آن به وضع قابل تحملی نگهداری شود.

ماده ۴۵- کارفرما مکلف است محصولات کشاورزی و علوفه و غذای دام را در شرایط دمایی و رطوبت مناسبی که از رشد قارچها و تولید توکسین های ناشی از آنها جلوگیری گردد نگهداری و ذخیره نماید.

ماده ۴۶- کف و دیوارهای انبار تا ارتفاع ۲ متر باید از مصالح قابل شستشو ساخته شده باشد و بعد از تخلیه بار شستشو و گندزدایی شود.

ماده ۴۷- در انبارهایی که احتمال وقوع حریق وجود دارد، کارفرما مکلف است وسایل اطفاء حریق را تهیه و در دسترس قرار دهد.

بخش ۵- سم پاشی

ماده ۴۸- کارفرما/سرپرست خانوار مکلف است صرفاً از سمومی که در لیست سموم مجاز بروز رسانی شده سازمان حفظ نباتات قرار دارد به میزان مجاز توصیه شده برای مصرف، در بسته بندی‌های منطبق با توصیه‌های سازمان حفظ نباتات وزارت جهاد کشاورزی و دارای برچسب مناسب در مصارف کشاورزی استفاده نماید.

ماده ۴۹- کارفرما مکلف است کلیه ضوابط بهداشتی از نظر تهویه، برچسب گذاری، درجه سمیت، انبارداری و نگهداری سموم، وسایل و تجهیزات دفع آفات، آماده کردن و جابجایی سموم، دفع ضایعات سموم و دوره ابقاء سم، وسایل حفاظت فردی، آموزش و کمک های اولیه و امثالهم را در انطباق با آیین نامه حفاظتی کار با سموم دفع آفات در کارگاه ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۲۸ رعایت نماید.

ماده ۵۰- استفاده از ظروف سموم برای نگهداری مواد خوردنی و آشامیدنی ممنوع می باشد و این ظروف پس از استفاده باید بطرز صحیحی امحاء شوند.

ماده ۵۱- کارفرما باید از سلامت کارگران کشاورزی سم پاش در طول مدت سم پاشی اطمینان حاصل کرده و در صورت بروز مسمومیت، کمک‌های اولیه و مراجعه فوری به پزشک را انجام دهد.

ماده ۵۲- هنگام بروز مسمومیت، کارفرما یا نماینده وی باید اطلاعات لازم در مورد مشخصات سم مصرفی، علائم مسمومیت، کمک های اولیه و پادزهر مندرج در برچسب ظروف محتوی سم را به پزشک معالج ارائه نماید.

ماده ۵۳- بکارگیری نوجوانان زیر ۱۸ سال و زنان در طول دوره بارداری و شیردهی، بیماران قلبی - عروقی، کبدی و کلیوی در فعالیت های کشاورزی که منجر به مواجهه با مواد شیمیایی و سموم خطرناک خواهد شد نظیر: فروشندگان و نگهداری کنندگان سموم، سم پاشی کنندگان و امثالهم ممنوع می باشد.

فصل سوم- وظایف کارگران:

ماده ۵۴- کارگران کشاورزی موظفند در دوره های آموزشی که توسط مراجع مجاز نظیر: کارفرمایان، بهورزان، کارشناسان بهداشت حرفه ای، پزشکان و با همکاری کارشناسان جهاد کشاورزی و شوراها و دهیاری ها ارائه می شود شرکت نمایند.

تبصره- کارگاه های خانوادگی نیز مشمول مقررات این ماده می باشند

ماده ۵۵- کارگران باید از وسایل حفاظت فردی به ترتیبی که آموزش داده شده است استفاده نمایند.

ماده ۵۶- کارگران موظفند بهداشت فردی و فاصله گذاری در حدود ایمن تعیین شده در راهنماهای وزارت بهداشت به ویژه در زمان شیوع و اپیدمی بیماریهای واگیر را رعایت نمایند.

ماده ۵۷- کارگران باید برای آماده نمودن سم مطابق آموزشهای داده شده عمل نموده و عمل سمپاشی را به ترتیبی که آموزش دیده اند انجام دهند.

ماده ۵۸- وسایل آماده کردن سم، لوازم سمپاشی و تجهیزات حفاظت فردی باید هر روز پس از خاتمه کار، طبق آموزشهای ارائه شده شستشو و یا نظافت گردند و در جای مخصوص خود قرار داده شوند.

ماده ۵۹- به محض بروز هر گونه نقص یا خرابی در هر یک از وسایل آماده کردن سم یا لوازم سمپاشی و یا تجهیزات حفاظت فردی، کارگر باید مراتب را فوراً برای رفع نقص و خرابی به کارفرما اطلاع دهد.

ماده ۶۰- کارگران موظفند به محض بروز علائم مسمومیت، جهت انجام معالجات پزشکی به کارفرما اطلاع دهند و نسبت به انجام کمک‌های اولیه که آموزش دیده اند اقدام نمایند.

فصل چهارم- ملاحظات بهداشت محیط کار:

ماده ۶۱- استفاده از فاضلاب تصفیه نشده برای مصارف آبیاری و یا کود آبیاری ممنوع است.

ماده ۶۲- در صورت استفاده از پساب برای آبیاری، مطابق استاندارد طرح های استفاده از فاضلاب تصفیه شده در آبیاری به شماره ۲۱۸۷۶ عمل شود.

ماده ۶۳- معدوم نمودن لاشه ها باید طبق ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماند های کشاورزی مصوب شورای عالی حفاظت محیط زیست و دستورالعمل های تدوین شده توسط وزارت بهداشت و جهاد کشاورزی انجام شود.

ماده ۶۴- رها سازی فاضلاب و پسماندهای ناشی از نظافت و شستشوی ظروف سموم، لوازم سم پاشی و تجهیزات حفاظت فردی به منابع آبی و معابر عمومی ممنوع است.

ماده ۶۵- نهاده های کشاورزی (کود شیمیایی، سموم و بذر) باید در محل تمیز، سرپوشیده و با وضعیت مناسب نگهداری شود به نحوی که احتمال وقوع آلودگی های آب، خاک و هوا تا حد امکان کاهش یابد.

ماده ۶۶- نهاده های کشاورزی باید از محصولات برداشت شده جدا نگهداری شوند.

ماده ۶۷- پساب شستشوی ظروف خالی نهاده های کشاورزی نباید به مخزن تجهیزات به کار رفته، برگشت داده شود.

ماده ۶۸- ظروف خالی نهاده های شیمیایی باید تا زمان امحاء در مکان مناسب بطور ایمن نگهداری شود.

ماده ۶۹- جنس ظروف مورد استفاده به گونه ای انتخاب گردد که با روش تصفیه یا امحاء ای که وزارت جهاد کشاورزی اعلام نموده مطابقت داشته باشد و امحاء ظروف خالی نهاده های کشاورزی باید به طریقی انجام شود که از آلودگی های زیست محیطی و انسانی جلوگیری گردد.

ماده ۷۰- استفاده از فضولات انسانی در مزرعه ممنوع است.

ماده ۷۱- آتش زدن باقیمانده مزارع و کاه و کلش و علفهای هرز در مزارع به هر نحوی ممنوع است.

فصل پنجم - پیگیری تخلفات

ماده ۷۲- اشکالات، معایب و نواقص باید در بازدید از فعالیت‌های کشاورزی به کارفرما تذکر داده شده و پس از مهلت‌های تعیین شده، در صورت ارتکاب هریک از تخلف‌های مندرج در مواد مشروح ذیل، تقاضای تعقیب متخلفان در مراجع صالح انجام شود.

ماده ۷۳- تخلف از ماده ۹۱ قانون کار شامل:

- ا. عدم تأمین وسایل حفاظت فردی
- ب. عدم تأمین امکانات لازم برای رعایت اصول بهداشتی در محیط کار و بهداشت فردی شاغلین
- ج. عدم آموزش به کارگران
- د. عدم نظارت کارفرما بر آموزش صحیح و رعایت موازین بهداشتی محل کار

ماده ۷۴- تخلف از ماده ۹۲ قانون کار و عدم انجام معاینات شغلی کشاورزان

ماده ۷۵- تخلف از ماده ۹۵ قانون کار شامل:

- ا. استفاده از سموم، کود و مواد شیمیایی که در لیست سموم مجاز کشور قرار ندارند.
- ب. مصرف انواع سموم، کودها و مواد شیمیایی در تعداد دفعات غیر مجاز و خارج از دستورالعمل‌های صادره توسط سازمان حفظ نباتات
- ج. مصرف انواع سموم، کودها و مواد شیمیایی در مقادیر بیش از حد مجاز
- د. عدم رعایت اصول ارگونومی در محیط کار (اعمال نیروی زیاد، حمل بار سنگین، ابزار کار نامناسب، ایستگاه کار نامناسب و...)
- ه. عدم رعایت اصول کنترلی برای کاهش مواجهه کشاورزان با عوامل زیان آور فیزیکی، مکانیکی، شیمیایی و بیولوژیکی در محل کار

ماده ۷۶- عدم تأمین تأسیسات و تسهیلات بهداشتی مورد نیاز در انطباق با دستورالعمل ماده ۱۵۶ قانون کار

ماده ۷۷- تخلف از ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی به موجب اقدامات ناشی از فعالیت‌های کشاورزی که تهدید علیه بهداشت عمومی محسوب می‌شود.

ماده ۷۸- تخلف از ماده ۱۰۴ قانون کار به موجب عدم همکاری با بازرسان بهداشت حرفه ای در انجام فرایند بازرسی و یا عدم ارائه اطلاعات و مدارک لازم در حیطه بازرسی

ماده ۷۹- در صورتی که ناظران بهداشتی به تکلیف خود در قبال بازدید مستمر همراه با تذکر اشکالات، معایب و نواقص و در صورت لزوم گزارش به مراجع ذیصلاح عمل نمایند هیچگونه مسئولیتی در قبال تخلفات کارفرما نخواهند داشت.

- ماده ۸۰- سهل انگاری، تخلف و کم کاری ناظران بهداشتی موضوع این آیین نامه بر اساس مقررات تخلفات اداری و آیین نامه اجرایی مربوطه توسط هیأت‌های تخلفات اداری دانشگاه زیربط بررسی و رسیدگی خواهد شد.
- ماده ۸۱- ناظران بهداشتی در صورت مشاهده نواقص بهداشتی، اقدامات و پیگیری های زیر را انجام دهند:
۱. علاوه بر توضیحات حضوری، نواقص بهداشتی بصورت کتبی به کارفرما یا نماینده وی اعلام شود.
 ۲. کارفرما موظف است نسبت به رفع نواقص بهداشتی در مهلت های قانونی تعیین شده اقدام نموده و اصلاحات انجام شده را به خانه بهداشت یا مرکز بهداشتی مربوطه اعلام نماید.
 ۳. مهلت رفع نواقص برای کارفرما باید با در نظر گرفتن شرایطی نظیر: نوع، تعداد، ابعاد و وسعت نواقص به صورت منطقی و معقول و با توجه به زمان مورد نیاز برای رفع نواقص تعیین شود.
 ۴. در صورت انقضای مهلت های تعیین شده و عدم وصول گزارش از جانب کارفرما در زمینه رفع نواقص، بازرس بهداشت حرفه ای/ بهورز، جهت بازدید مجدد اقدام نماید.
 ۵. پس از بازدید مجدد و محرز شدن عدم رفع نواقص بهداشتی در مهلت های تعیین شده، اختاریه بهداشتی برای کارفرما صادر گردد.
 ۶. حداکثر دفعات اعلام نواقص و اختاریه بهداشتی برای اعطاء مهلت قانونی جهت رفع نواقص سه بار می باشد و در صورت عدم رفع نواقص بهداشتی، مرکز/ شبکه بهداشت مربوطه موظف است گزارش بازرسان بهداشت حرفه ای را برای تعقیب متخلفان از طریق مراجع قضایی ارسال نماید.
 ۷. متعاقب بازدید انجام شده توسط بهورز در روستاها، تخلفات مذکور بایستی برای پیگیری های بعدی و در صورت لزوم طرح در مراجع قضایی به سطوح مافوق گزارش گردد.

فصل ششم - مقررات متفرقه

- ماده ۸۲- مسئولیت اجرای مقررات این آیین نامه بر عهده کارفرما و در فعالیت های کشاورزی خانوادگی بر عهده سرپرست خانوار می باشد.
- ماده ۸۳- در مواردی که کار از طریق مقاطعه انجام میشود مقاطعه دهنده / کارفرما مکلف است، قرارداد خود را با پیمانکار به نحوی منعقد نماید که در آن، پیمانکار متعهد گردد که تمامی مقررات این آیین نامه را در مورد کارکنان خود اعمال نماید.
- ماده ۸۴- کارفرما مکلف است با توجه به قوانین و آیین نامه های موجود و مفاد قرارداد فی مابین بر عملکرد رعایت اصول بهداشتی کلیه پیمانکاران خود نظارت نماید.
- ماده ۸۵- مسئولیت مدیریت پسماندهای عادی کشاورزی با همکاری دهیاری ها، بخش داری ها و شهرداری ها مطابق ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماند های کشاورزی می باشد.

ماده ۸۶- خانه بهداشت و یا مراکز / شبکه های بهداشتی درمانی دانشگاه علوم پزشکی حسب مورد موظفند گزارش عملیات اجرایی توسط دهیاری ها، بخش داری ها و شهرداری ها را به صورت ماهیانه درخواست نمایند.

ماده ۸۷- در صورتی که عملیات مبارزه شیمیایی با آفات توسط شرکتهای خصوصی دفع آفات مجاز انجام پذیرد، شرکت های مذکور نیز مکلف به رعایت کلیه مقررات بهداشتی مندرج در این آیین نامه خواهند بود.

ماده ۸۸- در خصوص سلامت و میزان سموم باقی مانده در محصولات کشاورزی، ملاک دستورالعمل ها و مقررات جاری کشور از سوی مراجع ذیربط می باشد.

ماده ۸۹- معاونت های بهداشتی دانشکده/دانشگاه های علوم پزشکی موظفند به منظور نظارت، لیست بروز رسانی شده سموم مجاز مورد تأیید سازمان حفظ نباتات وزارت کشاورزی را استعمال و یا از سایت مربوطه اخذ نمایند.

ماده ۹۰- با توجه به شرایط خاص و وضعیت عوامل زیان آور مرغداری ها، دامداری ها، زنبورداری ها و امثالهم وسایل حفاظت فردی لازم توسط دانشگاه مربوطه تهیه و در اختیار ناظران بهداشتی قرار گیرد.

ماده ۹۱- نظارت بر حسن اجرای مقررات این آیین نامه بر عهده معاونت های بهداشت دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی وزارت بهداشت بوده و مرکز سلامت محیط و کار به عنوان ناظر عالی می باشد.

ماده ۹۲- معاونت های بهداشتی دانشگاه های علوم پزشکی موظفند به صورت دوره ای گزارش منظم پیشرفت انجام کار و نظارت های به عمل آمده در بهداشت کشاورزی را به مرکز سلامت محیط و کار ارسال نمایند.

ماده ۹۳- شیوه نامه های اجرایی مرتبط با این آیین نامه مشتمل بر چک لیست ها، راهنماها و برنامه های مربوطه توسط مرکز سلامت محیط و کار تدوین و ابلاغ خواهد شد.

این آیین نامه در ۶ فصل مشتمل بر: ۹۳ ماده، ۵ تبصره و ۴۳ بند تدوین و در تاریخ ۱۴۰۱/۶/۲ به تصویب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی رسید و جایگزین آیین نامه قبلی میشود و از زمان ابلاغ لازم الاجرا می باشد.

دکتر بهرام عین اللهی
وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی